

Věc C-689/20

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

18. prosince 2020

Předkládající soud:

Sofijski rajonen sad (Bulharsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

18. prosince 2020

Žalobkyně:

„Banka DSK“ EAD

Žalovaný:

RP

Předmět původního řízení

Žaloba podaná bankou na zaplacení zbývající částky zesplatněné jistiny a vzniklých úroků ze smlouvy o spotřebitelském úvěru. Žalobkyně žádá měsíční splátky různé výše neuhrazené v období od 24. října 2016 do 24. října 2017 a zesplatněnou jistinu nesplacenou k poslednímu termínu splacení (9. března 2019), ve výši celkem 4 105,27 leva (BGN) (cca 2 100 eur), smluvní úroky za období od 24. září 2016 do 9. listopadu 2017 ve výši 668,93 leva (BGN) (cca 340 eur), jakož i zákonné úroky z prodlení ve výši 84,06 leva (BGN).

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Výše úrokové sazby stanovené úvěrující bankou v rámci smlouvy o spotřebitelském úvěru závisí na tom, zda spotřebitel se stejnou bankou uzavřel smlouvu o platebních službách vázaných na tuto smlouvu (dále jen „vedlejší služby“). Předkládající soud má za to, že z toho vyplývají nejasnosti při použití řady vnitrostátních ustanovení o nekalé hospodářské soutěži na tuto smlouvu. V souvislosti s tím vyvstává několik otázek, a sice zda určité praktiky při

uzavírání smluv o spotřebitelském úvěru související se slevami na úrocích, které jsou poskytovány v případě využití vedlejších služeb banky vázaných na poskytnutí spotřebitelského úvěru, mohou být považovány za „nekalé“ ve smyslu směrnice 2005/29 o nekalých obchodních praktikách, do jaké míry lze tyto praktiky posuzovat jako zneužívající ujednání ve smyslu směrnice 93/13 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách a zda jsou splněny informační povinnosti podle směrnice 2008/48 o smlouvách o spotřebitelském úvěru.

Předběžné otázky

Předkládající soud předkládá následující předběžné otázky:

„1. Musí být čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13/EHS ve spojení s bodem 1 písm. e) a f) přílohy k této směrnici, jakož i čl. 15 odst. 2 a 3 Listiny základních práv vykládány v tom smyslu, že ujednání zakládají - v rozporu s požadavkem poctivosti - povinnosti v neprospěch spotřebitele, jestliže podstatně zvyšují jeho náklady vyplývající z úvěrové smlouvy, pokud tento spotřebitel svou odměnu za práci nepoukazuje každý měsíc [na účet] vedený u úvěrující banky, přihlédneme-li k tomu, že mu smluvní podmínky ukládají povinnost zatížit svou pohledávku za odměnou za práci zástavním právem, bez ohledu na to, v jakém státě svou odměnu za práci dostává?

2. V případě záporné odpovědi na první otázku, musí být čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13/EHS ve spojení s bodem 1 písm. e) a f) přílohy k této směrnici vykládán v tom smyslu, že ujednání zakládají - v rozporu s požadavkem poctivosti - povinnosti v neprospěch spotřebitele, jestliže mu ukládají, aby [na účet] úvěrujícího podnikatele poukazoval nejen svou odměnu za práci, nýbrž aby skutečně využíval také jiné služby úvěrujícího podnikatele?

3. V případě kladné odpovědi na druhou otázku, jakými kritérii se musí v zásadě řídit vnitrostátní soud při posuzování zneužívající povahy? Je nutno přihlédnout zejména k intenzitě vazby předmětu úvěrové smlouvy na vedlejší služby, které musí spotřebitel využívat, k počtu těchto vedlejších služeb a k vnitrostátním ustanovením omezujícím vázané obchody?

4. Platí zásada výkladu vnitrostátního práva v souladu s unijním právem, tak, jak byla uvedena v bodě 26 rozsudku 14/83, von Colson, také při výkladu vnitrostátních právních předpisů upravujících jiné právní oblasti (konkrétně předpisy o nekalé hospodářské soutěži), které ale souvisí s právní oblastí, které se týká právní akt Evropské unie, který vnitrostátní soud uplatňuje v řízení, jenž u něj probíhá (v projednávané věci směrnice 93/13/EHS o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách)?

5. Musí být čl. 7 odst. 2 ve spojení s čl. 6 odst. 1 písm. d) směrnice 2005/29/ES a čl. 10 odst. 2 písm. f) směrnice 2008/48/ES vykládány v tom smyslu, že zakazují uvedení nižší výpůjční úrokové sazby v hlavní smlouvě o spotřebitelském úvěru,

pokud je poskytnutí úvěru za tuto úrokovou sazbu podmíněno podmínkami, které jsou uvedeny v příloze k této smlouvě? Je nutno při tomto přezkumu posuzovat druh těchto podmínek a způsob, jakým jsou tyto podmínky pro snížení výpůjční úrokové sazby formulovány, odpadnutí takového snížení, jakož i prostředky, které vedou k opětovnému snížení?

6. Musí být čl. 5 odst. 2 písm. b) směrnice 2005/29/ES vykládán v tom smyslu, že při posuzování možnosti podstatného narušení ekonomického chování spotřebitele je nutno přihlídnout k tržnímu podílu banky, která poskytuje spotřebitelské úvěry, s ohledem na potřeby spotřebitelů, kteří takovéto produkty využívají?

7. Musí být čl. 3 písm. g) směrnice 2008/48/ES vykládán v tom smyslu, že náklady vyplývající ze smluv souvisejících se smlouvou o spotřebitelském úvěru, při jejichž plnění je podle smlouvy o spotřebitelském úvěru poskytnuta sleva na úroku, představují část roční procentní sazby nákladů na úvěr a musí být zahrnuty do jejího výpočtu?

8. Musí být čl. 3 písm. g) směrnice 2008/48/ES ve spojení s článkem 5 směrnice 93/13/EHS vykládán v tom smyslu, že při neplnění povinností stanovených ve smlouvách souvisejících se smlouvou o úvěru, s nímž je spojeno zvýšení výpůjční úrokové sazby úvěru, musí být roční procentní sazba nákladů na úvěr vypočtena také s přihlednutím k vyšší výpůjční úrokové sazbě při neplnění?

9. Musí být čl. 10 odst. 2 písm. g) směrnice 2008/48/ES vykládán v tom smyslu, že situaci, kdy v úvěrové smlouvě uzavřené mezi podnikatelem a spotřebitelem jako dlužníkem není řádně uvedena roční procentní sazba nákladů, je nutno považovat za neuvedení roční procentní sazby nákladů v úvěrové smlouvě a vnitrostátní soud musí uplatnit právní důsledky, které vnitrostátní právo stanoví pro případ, že roční procentní sazba nákladů není ve smlouvě o spotřebitelském úvěru uvedena?

10. Musí být čl. 22 odst. 4 směrnice 2008/48/ES vykládán v tom smyslu, že sankce v podobě neplatnosti smlouvy o spotřebitelském úvěru, kterou stanoví vnitrostátní zákonodárce a která vede k tomu, že musí být vrácena pouze poskytnutá jistina, je přiměřená, pokud ve smlouvě o spotřebitelském úvěru není přesně uvedena roční procentní sazba nákladů?

Unijní právo a judikatura

Článek 15 odst. 2 a 3 Listiny základních práv Evropské unie (Úř. věst. 2016, C 202, s. 389).

Článek 3 odst. 1 a článek 5 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288) a bod 1 písm. e) a f) přílohy k této směrnici

Článek 7 odst. 2, čl. 5 odst. 2 písm. b) a čl. 6 odst. 1 písm. d) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 („směrnice o nekalých obchodních praktikách“) (Úř. věst. 2005, L 149, s. 22).

Článek 3 písm. g), čl. 10 odst. 2 písm. f) a g) a čl. 22 odst. 4 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (Úř. věst. 2008, L 133, s. 66).

Rozsudek ze dne 10. dubna 1984, von Colson, 14/83, EU:C:1984:153, bod 26.

Rozsudek ze dne 15. března 2012, Pereničová a Perenič, C- 453/10, EU:C:2012:144, body 43 a 44.

Rozsudek ze dne 9. listopadu 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, bod 78.

Rozsudek ze dne 19. září 2018, Bankia, C-109/17, EU:C:2018:735, bod 48 až 50.

Rozsudek ze dne 20. září 2018, EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745.

Rozsudek ze dne 10. září 2020, A., C-738/19, EU:C:2020:687, bod 37.

Vnitrostátní právní předpisy

Předkládající soud uvádí řadu vnitrostátních právních předpisů uplatňovaných v řízení. Relevantní části nejdůležitějších z nich mají následující znění:

Zakon za zadalženijata i dogovorite (zákon o závazkových vztazích a smlouvách)

Článek 149 K zajištění pohledávky může být k [...] pohledávce [...] zřízeno zástavní právo.

Zakon za zaštita na protrebitelite (zákon na ochranu spotřebitelů)

Článek 68c Nekalé obchodní praktiky jsou zakázány.

Článek 68d (1) [...]

(4) Nekalé jsou také klamavé a agresivní obchodní praktiky [...].

Článek 68e (1) Obchodní praktika je klamavá, pokud je [...] schopna uvést v omyl průměrného spotřebitele, a to i tehdy, když jsou poskytnuté informace věcně správné [...].

(2) Okolnosti podle odstavce 1 zahrnují informace o:

[...]

4. ceně nebo způsobu výpočtu ceny anebo existenci konkrétní cenové výhody;

[...]

Článek 68f (1) Obchodní praktika je dále klamavá, pokud [...] neuvádí podstatné informace [...].

(2) Klamavá je dále každá obchodní praktika, při níž podnikatel utajuje podstatné informace [...] zamlčováním [...] nebo je poskytuje nejasným způsobem [...].

Článek 68h Obchodní praktika je agresivní, pokud [...] obtěžováním, nátlakem, včetně [...] nepřijatelného ovlivňování zásadně ovlivní nebo může ovlivnit svobodu rozhodování nebo chování průměrného spotřebitele [...].

Článek 68m (1) Spotřebitel je oprávněn odstoupit od smlouvy uzavřené s podnikatelem na základě nekalé praktiky, vypovědět takovou smlouvu s okamžitou platností nebo ji bez souhlasu smluvního partnera změnit a požadovat odškodnění podle obecných ustanovení [...].

Článek 143 Zneužívající ujednání ve smlouvě uzavřené se spotřebitelem je každé ujednání, které v rozporu s požadavkem poctivosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech podnikatele a spotřebitele vyplývajících z dané smlouvy v neprospěch spotřebitele, tím že:

[...]

9. požaduje od spotřebitele souhlas s ujednáními, s nimiž se nemohl seznámit před uzavřením smlouvy;

12. [...] opravňuje podnikatele zvýšit cenu, aniž by spotřebitel měl v tomto případě právo od smlouvy odstoupit, pokud je konečná cena v poměru k ceně sjednané při uzavření smlouvy příliš vysoká;

[...]

18. stanoví podobné podmínky.“

Zakon za potrebitelskija kredit (zákon o spotřebitelském úvěru)

Článek 5 (1) S dostatečným předstihem před tím, než spotřebitel uzavře [...] smlouvu o spotřebitelském úvěru, poskytne věřitel [...] informace, které spotřebitel potřebuje, aby porovnal různé nabídky a učinil podložené rozhodnutí o tom, zda chce smlouvu o spotřebitelském úvěru uzavřít.

(2) Informace podle odstavce 1 jsou poskytovány na formuláři „Standardní evropské informace [...]“ podle přílohy č. 2.

[...]

(4) Informace podle odstavců 1 a 2 [...], jakož i všeobecné obchodní podmínky jsou spotřebiteli poskytnuty jasným a srozumitelným způsobem bezplatně, na papíře nebo na jiném trvalém nosiči [...].

[...]

(7) U úvěrové smlouvy s pohyblivou úrokovou sazbou, pro kterou je používána referenční sazba, poskytne věřitel [...] spotřebiteli informace o názvu referenční sazby a jejího administrátora, jakož i o důsledcích pro spotřebitele spojených s touto referenční sazbou v samostatném dokumentu, který je přiložen k formuláři „Standardní evropské informace [...]“. Všechny další informace, které věřitel [...] poskytne spotřebiteli, budou uvedeny v samostatném dokumentu, který bude přiložen k formuláři podle odstavce 2.

[...]

Článek 10a [...]

(4) Způsob, výše a činnost, za níž jsou požadovány poplatky a/nebo provize, musí být ve smlouvě o spotřebitelském úvěru uvedeny jasně a přesně.

Článek 11 (1) Smlouva o spotřebitelském úvěru je sepsána srozumitelným jazykem a obsahuje:

[...]

9. výpůjční úrokovou sazbu úvěru, podmínky upravující použití této sazby a indexy nebo referenční sazby použitelné pro počáteční výpůjční úrokovou sazbu, dále období, podmínky a postupy pro změnu výpůjční úrokové sazby; uplatňují-li se za různých okolností různé výpůjční úrokové sazby, uvádějí se výše uvedené informace o všech použitelných sazbách;

9a. způsob výpočtu referenční sazby podle článku 33a;

10. roční procentní sazba nákladů a celkové náklady úvěru pro spotřebitele [...];

11. podmínky pro splacení úvěru spotřebitelem, včetně tabulky umoření s informacemi o [...] různých dlužných částkách, které jsou za různé úrokové sazby splatné za účelem umoření;

12. v případě umoření jistiny úvěrové smlouvy s pevně stanovenou dobou trvání informace o právu spotřebitele obdržet [...] tabulku umoření s uhrazenými a splatnými platbami; [...]

14. veškeré poplatky za otevření a vedení jednoho nebo více účtů za účelem správy (čerpaných částek úvěru a platebních operací) úvěru, ledaže je otevření účtu nepovinné [...];

15. úrokovou sazbu v případě opožděných plateb platnou v okamžiku uzavření úvěrové smlouvy a podmínky pro její úpravu, jakož i veškeré poplatky v případě neplnění smlouvy;

16. upozornění na důsledky pro spotřebitele v případě prodlení plateb;

[...]

18. případné záruky, které musí spotřebitel poskytnout;

[...]

Článek 19 (1) Roční procentní sazbou nákladů se rozumí celkové běžné a budoucí náklady úvěru pro spotřebitele (úroky, jiné přímé a nepřímé náklady, provize, odměny [...]), a vyjadřuje se roční procentní sazbou z poskytnuté celkové výše úvěru.

(2) Roční procentní sazba nákladů se vypočítá podle vzorce uvedeného v příloze č. 1, přičemž se zohlední v ní uvedená obecná ustanovení a další výjimky.

(3) Pro výpočet roční procentní sazby nákladů nejsou relevantní tyto náklady:

1. které platí dlužník za nedodržení některého ze svých závazků stanovených ve smlouvě o spotřebitelském úvěru;

[...]

3. náklady za vedení účtu v souvislosti se smlouvou o spotřebitelském úvěru, [...], jiné náklady na platební operace, je-li otevření účtu nepovinné a náklady spojené s účtem jsou v úvěrové smlouvě nebo v jiné smlouvě uzavřené se spotřebitelem vykázány jasně a samostatně.

[...]

Článek 21 (1) Každé ujednání smlouvy o spotřebitelském úvěru, jehož účelem nebo důsledkem je obcházení požadavků tohoto zákona, je neplatné.

[...]

Článek 22 Nejsou-li splněny podmínky [...] čl. 11 odst. 1 bodů 7 až 12 a 20 a odst. 2 [...], je smlouva o spotřebitelském úvěru neplatná.

Článek 23 V případě, že byla smlouva o spotřebitelském úvěru prohlášena za neplatnou, splatí spotřebitel pouze čistou jistinu úvěru a nedluží žádné úroky ani jiné náklady úvěru.

Článek 24 Pro smlouvy o spotřebitelském úvěru platí také články 143 až 148 Zakon za zaštita na potrebitelite (zákon na ochranu spotřebitelů).

Článek 33 (1) Při prodlení spotřebitele je věřitel oprávněn požadovat během doby prodlení úroky z částky nezaplacené včas.

(2) Dostane-li se spotřebitel s jím dlužnými splátkami úvěru do prodlení, nesmí odškodnění za prodlení překročit zákonem stanovenou úrokovou sazbu.

[...]

§ 1. Ve smyslu tohoto zákona:

„Celkové náklady úvěru pro spotřebitele“ jsou veškeré náklady, včetně úroků, provizí, daní, odměn pro zprostředkovatele úvěru a nákladů jakéhokoliv druhu, které přímo souvisí se smlouvou o spotřebitelském úvěru, které jsou věřiteli známy a které musí spotřebitel zaplatit [...].

Zakon za zaštita na konkurencijata (zákon na ochranu hospodářské soutěže)

Článek 15 (1) Zakázána jsou všechna [...] jednání dvou nebo více podniků ve vzájemné shodě, jejichž účelem nebo důsledkem je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na relevantním trhu, zejména:

[...]

5. podmínka spojená s uzavřením smluv, podle níž smluvní strana na sebe přijímá další závazky nebo uzavírá další smlouvy, které nemají věcnou ani v obchodních vztazích obvyklou vazbu na předmět hlavní smlouvy nebo její plnění.

(2) Ujednání a dohody podle odstavce 1 jsou neplatné.

[...]

(5) Existence zneužívajících ujednání ve smlouvě uzavřené se spotřebitelem nemá za následek neplatnost smlouvy, jestliže smlouva může být zachována také bez těchto ujednání.

Článek 16 (1) Zákaz podle čl. 15 odst. 1 neplatí pro ujednání, dohody a jednání ve vzájemné shodě se zanedbatelnými dopady na hospodářskou soutěž.

(2) Dopady jsou zanedbatelné, pokud společný podíl dotčených podniků na trhu se zbožím a službami, které jsou předmětem ujednání, dohody nebo jednání ve vzájemné shodě, celkově nepřekročí tyto limitní hodnoty:

1. 10 % relevantního trhu, pokud si dotčené podniky vzájemně konkurují;

[...].

Článek 36 [...]

(2) Je zakázáno nabízet nebo poskytovat přídavek k prodávanému zboží nebo službám bezplatně nebo zdánlivě za cenu jiného zboží nebo služeb; to neplatí pro: reklamní předměty nízké hodnoty [...].

[...].

Článek 37a (1) Každé jednání nebo opomenutí podniku se silnější vyjednávací pozicí, které je v rozporu s požadavkem poctivosti jako obchodní praktika způsobilé poškodit zájmy strany, která se nachází ve slabší vyjednávací pozici, a spotřebitelů nebo je poškozují, je zakázáno. Nepoctivá jsou jednání nebo opomenutí [...], jako je uložení nepřiměřeně přísných [...] podmínek [...].

(2) Existence silnější vyjednávací pozice je posuzována s přihlédnutím ke strukturálním charakteristikám relevantního trhu a specifickým právním vztahům mezi dotčenými podniky s ohledem na míru jejich vzájemné závislosti [...].

Stručný popis skutkového stavu a řízení

- 1 Účastníci původního řízení uzavřeli dne 9. března 2016 smlouvu o spotřebitelském úvěru. Žalovanému byla na základě této smlouvy poskytnuta peněžní částka ve výši 5 000 leva (BGN) (přibližně 2 550 eur) na dobu 36 měsíců. Úvěr má pohyblivou úrokovou sazbu ve výši součtu šestiměsíčního EURIBORu a pevné marže ve výši 7,606 %.
- 2 V okamžiku uzavření smlouvy činila roční procentní sazba nákladů 8,2 %. Úvěr měl být splacen ve 36 měsíčních splátkách ve výši 159,24 leva (BGN) (cca 82 eur).
- 3 Bod 8 úvěrové smlouvy stanoví, že smluvně sjednaná počáteční úroková sazba slouží reklamním účelům a platí v případě, že žalovaný splní podmínky stanovené v příloze č. 2 smlouvy. V případě neplnění těchto podmínek se pevná marže, která tvoří úrokovou sazbu úvěru, zvyšuje z počátečních 7,606 % na 14,356 % (tedy o 6,75 %, čímž se roční procentní sazba nákladů téměř zdvojnásobí).
- 4 Kromě úvěrové smlouvy byla uzavřena také smlouva o zástavě pohledávky na odměnu za práci, v níž žalovaný uvedl, že je na základě pracovní smlouvy na dobu neurčitou zaměstnán u bulharského podniku.
- 5 V příloze č. 2 ke smlouvě ze dne 1. března 2016, kterou žalovaný také podepsal, jsou uvedeny různé druhy zvýhodnění spotřebitelských úvěrů.
- 6 Podle bodu 1.1.1. této přílohy platí podmínky pro využití úrokové sazby ve výši 8,20 % ročně sloužící reklamním účelům pro smlouvu o spotřebitelském úvěru, pokud dlužník:
 - a) poukazuje svou odměnu za práci na účet založený u „Banka DSK“ EAD;

- b) zastaví svou pohledávku na odměnu za práci ve prospěch „Banka DSK“ EAD;
 - c) ke všem svým pohledávkám na účtech vedených u „Banka DSK“ EAD zřídí zástavní právo ve prospěch banky;
 - d) požádá, aby mu „Banka DSK“ EAD vydala debetní kartu;
 - e) bude využívat systém online bankingu „DSK Direkt“, který provozuje „Banka DSK“ EAD;
 - f) bude dostávat alespoň dva druhy oznámení formou krátkých textových zpráv (SMS) a
 - g) měsíčně bude alespoň jednu fakturu za komunální dodávky (elektřina, telefon, dodávky vody...) platit bezhotovostně formou inkasa bankou „Banka DSK“ EAD nebo měsíčně bude platit minimální částku ve výši 10 leva (BGN) jako dobrovolné penzijní připojištění v pojišťovně „DSK Rodina“.
- 7 Podle bodu 1.2.1. přílohy 2 činí úroková sazba 8,70 % ročně, pokud dlužník splní pouze podmínky výše uvedených písmen a) až c). Nebudou-li služby uvedené v písmenech d) až g) („vedlejší služby“) využity ve dvou po sobě následujících měsících, dlužník ale bude splňovat podmínky uvedené v písmenech a) až c), zvyšuje se podle bodu 9.1.2. přílohy č. 2 úroková sazba úvěru o 0,5 % od další měsíční splátky a činí opět 8,70 % ročně.
 - 8 V bodě 9.1.1. přílohy č. 2 se stanoví, že pokud ve dvou po sobě následujících měsících nebude odměna za práci dlužníka uhrazena na jeho účet vedený u „Banka DSK“ EAD (tzn. že nebudou splněny podmínky podle výše uvedených písmen a) a b)), splátka úvěru však bude na účet zaplácena, bude úvěr od další splátky úročen úrokovou sazbou ve výši 11,95 %. Při opožděné platbě dvou nebo více splátek odpadá podle bodu 9.1.3. úrokové zvýhodnění podle přílohy č. 2 v plném rozsahu.
 - 9 Bod 9.1.2 stanoví, že při pravidelném splácení úroku mohou být zvýhodnění „obnovena“, pokud bude dlužník podmínky pro jejich využití znovu splňovat, a to tím způsobem, že učiní u „Banka DSK“ EAD prohlášení. Není uvedeno, zda a za jakých podmínek je takovéto obnovení povinné.
 - 10 Podle účetního posudku provedeného v rámci řízení zastavil žalovaný platbu splátek úvěru dne 24. října 2016. Znalec uvádí, že od tohoto okamžiku byla nesplacená jistina žalobkyní úročena do 24. prosince 2016 úrokovou sazbou ve výši 14,687 % ročně, do 24. června 2017 sazbou 14,682 % ročně a do 9. listopadu 2017 sazbou 14,624 %. Po tomto datu byl úvěr zesplatněn a dále nebyly účtovány žádné smluvní úroky. Na základě informací banky se nesplacený závazek z úvěru skládá z jistiny ve výši 4 105,27 leva (BGN), smluvních úroků ve výši 668,93 leva (BGN) a úroků z prodlení ve výši 84,07 leva (BGN).

- 11 Je obecně známo, že mnoho úvěrových institucí v Bulharsku nabízí spotřebitelům nižší úrokové sazby, pokud budou poukazovat svou odměnu za práci na účet vedený u úvěrující banky. Úvěry jsou propagovány také jako atraktivnější ve srovnání s podmínkami úvěrů, které nevyžadují „poukazování odměny za práci“ úvěrující bance. Z toho lze dovozovat, že na bankovním trhu v Bulharsku je závazek dlužníka, aby poukazoval svou odměnu za práci na účet vedený u úvěrující banky, široce rozšířenou praxí.
- 12 Žalobkyně - „Banka DSK“ EAD - je jednou z největších úvěrových institucí působících na trhu, přičemž se podle médií její podíl na trhu ve výši cca 10 % pohybuje mezi 1. a 2. místem. Předkládající soud uvádí, že v původním řízení nezjišťoval informace o tržním podílu žalobkyně, neboť není jasné, zda je tato okolnost ve sporu relevantní.

Stručný popis odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 13 Problém, pokud jde o použití práva, představují podle předkládajícího soudu v původním řízení ujednání uvedená v příloze č. 2 předmětné smlouvy o spotřebitelském úvěru.

Zneužívající povaha smluvních ujednání

- 14 Předkládající soud si předně pokládá otázku, zda jsou ujednání o nutném využití vedlejších služeb slučitelná s požadavkem poctivosti podle článku 3 směrnice 93/13, přihlédneme-li k tomu, že úvěrová smlouva ukládá spotřebiteli povinnost, která současně dává věřiteli konkurenční výhodu.
- 15 Pro předkládající soud je žádoucí zejména výklad výrazu „v neprospěch spotřebitele“ použitého v článku 3 směrnice 93/13. Z jeho pohledu je nejasné, zda závazek spotřebitele poukazovat svou odměnu za práci na účet vedený u banky, u níž čerpá úvěr, je sám o sobě nepříznivý pro spotřebitele a zda je podmínka využití určitých vedlejších služeb (které zčásti nejsou bezplatné) pro získání nižší výpůjční úrokové sazby vždy nebo pouze v určitých případech v neprospěch spotřebitele.
- 16 Dále podle předkládajícího soudu vyvstává otázka, zda unijní právo zakazuje závazek poukazovat odměnu za práci na účet vedený u této banky. Dlužník v projednávané věci je státním příslušníkem třetí země, který pracuje pro bulharského zaměstnavatele, své obvyklé bydliště však může změnit. V této souvislosti by povinnost poukazování jeho odměny za práci na bulharský účet mohla představovat překážku pro výkon jeho práva podle čl. 15 odst. 3 Listiny základních práv ve spojení s jejím čl. 15 odst. 1, totiž práva uzavřít pracovní poměr v jiném členském státě Evropské unie. Podle názoru předkládajícího soudu je v této souvislosti nutno přihlédnout k tomu, že vnitrostátní právo stanoví také jiný prostředek k zajištění pohledávky banky, totiž zřízení zástavního práva k odměně za práci, což je v původním řízení také smluvně upraveno.

- 17 V případě, že ustanovení směrnice 93/13 v zásadě připouští, aby banka od spotřebitele požadovala poukazování odměny za práci na účet vedený u ní, vyvstává dále otázka, zda je převzetí takového závazku zneužívající, pokud jde o požadavek využití vedlejších služeb.
- 18 Pro odpověď na tuto otázku potřebuje předkládající soud pokyny týkající se toho, jaká kritéria má použít při posuzování zneužívající povahy smluvních ujednání o vedlejších službách. Předkládající soud uvádí, že unijní právo neobsahuje žádná ustanovení, která podnikateli konkrétně zakazují používat vázané obchody vůči spotřebiteli nebo je omezují (Renda, A. [coord.], Tying and Other Potentially Unfair Commercial Practices in the Retail Financial Service Sector. Final Report. 2009, Centre for European Policy Studies, S. 147 – 149, dostupné na https://ec.europa.eu/finance/consultations/2010/tying/docs/report_en.pdf). Takováto ustanovení existují pouze pro obchody mezi podniky - viz čl. 101 odst. 1 písm. e) SFEU.
- 19 Vázané obchody jsou však podle bulharského práva zakázány, konkrétně podle článku 36 Zakon za zaštita na konkurencijata (zákon na ochranu hospodářské soutěže, dále jen „ZZK“) a obecně podle článku 29 ZZK. Vzhledem ke konstatování Soudního dvora Evropské unie, že při uplatňování směrnice 93/13 je nutno zohlednit také vnitrostátní předpisy na ochranu spotřebitelů (bod 37 rozsudku ve věci C-738/19, A, jakož i zde citovaná judikatura), by Soudní dvůr měl stanovit, zda při posuzování zneužívající povahy ujednání ve smlouvě se spotřebitelem je nutno zohlednit také vnitrostátní právní předpisy proti nekalé hospodářské soutěži. Předkládající soud je toho názoru, že k vnitrostátním standardům hospodářské soutěže je při posuzování zneužívající povahy ujednání nutno přihlídnout.

Výklad v souladu s unijním právem

- 20 Dále se předkládající soud táže, jak mají být vykládány vnitrostátní standardy proti nekalé hospodářské soutěži ve vztahu k pravidlům směrnice 93/13.
- 21 Pravidla o zákazu vázaných obchodů podle bulharského ZZK jsou obecné povahy, nejsou ale stanoveny žádné konkrétní podmínky, za nichž se takovýto zákaz uplatní. Bulharský zákonodárce upravil zákaz nekalého lákání, včetně nátlaku, zákazníkům k uzavírání vázaných obchodů v čl. 36 odst. 1 ZZK. Podle článku 29 ZZK je zakázáno také přilákání zákazníkům jednáním, které je nekalé ve vztahu k jinému podniku. Účelem těchto zákazů je v zásadě ochrana ostatních podnikatelů, kteří jsou v přímé hospodářské soutěži s podnikatelem jednajícím v rozporu s nimi. Vzhledem k tomu, že nekalé obchodní praktiky jsou zakázány a s ohledem na výše uvedenou judikaturu má předkládající soud nicméně za to, že musí při posouzení zneužívající povahy smlouvy uzavřené se spotřebitelem přihlídnout také k tomuto zákazu.
- 22 S ohledem na široké možnosti výkladu článku 29 a čl. 36 odst. 1 ZZK si předkládající soud klade otázku, zda při uplatňování zákazu nekalé soutěže podle

vnitrostátního práva musí být tento zákaz vykládán nejen v souvislosti s pravidly o zneužívající povaze týkající se spotřebitelských smluv podle směrnice 93/13, nýbrž také v souvislosti s požadavky článku 38 Listiny základních práv. Je-li takovýto výklad nezbytný, pak by vnitrostátní soud musel zákazy vyplývající z vnitrostátního práva hospodářské soutěže vykládat tak, aby zohlednil nejen zájmy konkurentů, nýbrž i zájmy spotřebitelů.

- 23 Předkládající soud dále uvádí, že podle bodu 26 rozsudku ve věci 14/83, von Colson, platí povinnost provést výklad v souladu s unijním právem pouze v souvislosti s právními předpisy, které vnitrostátní soud přímo uplatňuje v řízení, a že se nevztahuje na právní předpisy s jiným předmětem úpravy. V projednávané věci musí předkládající soud posoudit, zda jsou ujednání smlouvy uzavřené se spotřebitelem zneužívající podle článku 143 Zákona za zaštitu na potřebitelite (zákon na ochranu spotřebitelů), který provádí požadavky směrnice 93/13 do vnitrostátního práva. Současně je nutno přezkoumat tyto požadavky se zřetelem na obecné standardy vnitrostátního práva, které nebyly přijaty přímo za účelem provedení tohoto právního aktu Evropské unie, totiž se zřetelem na ustanovení o nekalé hospodářské soutěži. Slouží-li však posledně jmenovaná ustanovení jako kritérium pro naplňování ochrany spotřebitelů, shledává předkládající soud vzhledem k zásadní nezbytnosti ochrany spotřebitelů podle článku [38] Listiny základních práv, že vnitrostátní standardy hospodářské soutěže musí být vykládány v souvislosti se zájmy spotřebitelů. V neposlední řadě poukazuje na skutečnost, že účelem ochrany hospodářské soutěže je vytvořit lepší podmínky pro koncového spotřebitele.

Nekalé obchodní praktiky

- 24 Podle judikatury Soudního dvora Evropské unie (body 43 a 44 rozsudku ve věci C-453/10, Pereničová a Perenič, jakož i body 48 až 50 rozsudku ve věci C-109/17, Bankia) představuje přijetí smluvního ujednání v důsledku použití nekalé obchodní praktiky ve smyslu směrnice 2005/29 jeden z prvků pro posouzení zneužívající povahy podle článku 4 směrnice 93/13.
- 25 Předkládající soud proto musí přezkoumat, zda znění smluvních ujednání sporné úvěrové smlouvy představuje klamavou obchodní praktiku podle čl. 7 odst. 2 směrnice 2005/29. Zejména je zapotřebí zodpovědět, zda se vždy jedná o nekalou obchodní praktiku, jestliže je ve smlouvě o spotřebitelském úvěru uvedena výpůjční úroková sazba, která je vypočtena po odečtení všech slev na úroku, které se použijí v případě využití příslušných vedlejších služeb, a nikoliv výpůjční úroková sazba bez slev na úroku a až následně v případě, že tyto slevy lze uplatnit, je blíže stanovena platná úroková sazba. Stejně tak je nutno vyjasnit, zda soud při posuzování, zda se jedná o nekalou obchodní praktiku, musí zohlednit také znění podmínek pro využití slev na úroku a jejich zánik, jakož i možnost spotřebitele se v takto koncipovaném systému ujednání vyznat.

- 26 Tuto otázku je dále nutno zodpovědět s ohledem na to, zda je takovéto uvedení úrokové sazby přípustné podle směrnice 2008/48, konkrétně jejího článku 10.
- 27 Mimoto z pohledu předkládajícího soudu vyvstává otázka, zda má vnitrostátní soud při posuzování, zda je obchodní praktika schopná podstatně ovlivnit chování spotřebitele při výběru obchodníka nebo poskytovatele služby ve smyslu čl. 5 odst. 2 písm. b) směrnice 2005/29, zohlednit tržní podíl podnikatele, který příslušnou obchodní praktiku používá. Důvodem je, že v projednávaném řízení byla uzavřena smlouva o spotřebitelském úvěru, která osobu zavazuje na dlouhou dobu a je způsobilá podstatně ovlivnit její chování na trhu. Dlužník se obrací na (známější) úvěrové instituce, které jsou blíže jeho pracovišti nebo jeho domovu. To znamená, že by byl ve větší míře vystaven nabídkám účastníků trhu s velkým podílem na trhu. Předkládající soud proto musí určit, zda při posouzení klamavé nebo pro spotřebitele nátlakové povahy obchodní praktiky má být přihlédnuto také k pozici obchodníka na relevantním trhu zboží a služeb.
- 28 V neposlední řadě předkládající soud uvádí, že se v projednávané věci jedná o - na trhu rozšířenou - praxi bank, tedy [právnických] osob, které si peníze opatřují prostřednictvím vkladů veřejnosti. Proto by větší banky měly možnost získat více dlužníků a zavázat je nevýhodnějšími podmínkami. Vyvstává otázka, zda v případě neexistence dominantního postavení na trhu (které v projednávané věci nebylo ohledně žalobkyně zjištěno ani uváděno) může být podíl na trhu relevantní při posouzení, zda je obchodní praktika nekalá.

Metoda výpočtu roční procentní sazby nákladů a důsledky případně chybného výpočtu

- 29 V projednávané věci vyvstávají také otázky předložené ve věci C-229/20, K, týkající se způsobu výpočtu a uvedení roční procentní sazby nákladů ve smlouvě o spotřebitelském úvěru, neboť podle článku 22 Zakon za potrebitelskija kredit (zákon o spotřebitelském úvěru) ve spojení s jeho čl. 11 odst. 1 bodem 10 je smlouva o spotřebitelském úvěru, v níž není uvedena roční procentní sazba nákladů, neplatná a spotřebitel musí vrátit pouze částku, kterou skutečně obdržel, bez úroků a nákladů.
- 30 V této souvislosti je nutno vyjasnit, zda nepřesné uvedení výše roční procentní sazby nákladů ve smlouvě o spotřebitelském úvěru je nutno postavit na roveň neuvedení tohoto údaje. Bylo by to možné dovodit z požadavku, že ujednání ve spotřebitelských smlouvách musí být sepsána jasně a každá nepřesnost musí být vykládána v neprospěch podnikatele - článek 147 Zakon za zaštita na potrebitelite (zákon na ochranu spotřebitelů) ve spojení s článkem 24 Zakon za potrebitelskija kredit (zákon o spotřebitelském úvěru). Uvedená ustanovení provádí článek 5 směrnice 93/13 a článek 23 směrnice 2008/48 do vnitrostátního práva.
- 31 Soudní dvůr Evropské unie již měl příležitost ve svém rozsudku ve věci C-448/17, EOS KSI Slovensko, rozhodnout, že nejasně sepsané ujednání o výši roční procentní sazby nákladů nespĺňuje požadavek čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 a soud,

jemuž je věc předložena, proto může od uplatnění takovéhoto ujednání odhlédnout. V projednávané věci vyvstává otázka, zda tato zásada platí také v případech, že podnikatel uvede výši roční procentní sazby nákladů nepřesně (pokud se skutečně jedná o nepřesnost), aby spotřebitele oklamal a ovlivnil jejich svobodné rozhodování.

- 32 Odpověď na otázku, zda je nepřesné uvedení výše roční procentní sazby nákladů rovno neuvedení těchto nákladů, vyžaduje s ohledem na skutkové okolnosti sporu odpověď na další otázku, a sice tuto: Musí být do vzorce výpočtu roční procentní sazby nákladů ve smlouvě o spotřebitelském úvěru zahrnuty takové náklady, jako jsou náklady balíčku sjednaného v projednávané věci? Postup pro určení roční procentní sazby nákladů je plně harmonizován v čl. 3 písm. g) směrnice 2008/48 a Soudní dvůr proto musí vyjasnit, zda výpočet roční procentní sazby nákladů musí zahrnovat takové poplatky za vedlejší služby, jako jsou ty, které byly dohodnuty mezi účastníky řízení.
- 33 V této souvislosti je podstatná zejména otázka, zda jsou uvedená vedlejší plnění „nezbytnou podmínkou pro samotné poskytnutí úvěru“ nebo zda vedou k tomu, že „poskytnutí úvěru vyplývá z využití“ těchto vedlejších plnění. V odpovědi na tuto otázku by měl Soudní dvůr zohlednit, že v dotčené věci sice nebyla vznesena námitka, že žalovaný byl v souvislosti se získáním jeho souhlasu s poskytováním vedlejších plnění oklamán, že však s ohledem na způsob, jakým jsou ujednání o slevách na úroku formulována, je nutno se seznámit s mnoha ujednáními přílohy č. 2 ke smlouvě. Dále je nutno přihlídnout k tomu, že smlouvu lze uzavřít bez vedlejších služeb, avšak za podstatně jiných úrokových podmínek, jakož i k tomu, že část těchto služeb (například platba faktur za komunální dodávky pomocí aplikace na online banking) nesouvisí přímo s předmětem úvěrové smlouvy.
- 34 Tento způsob výpočtu úrokové sazby přináší některé další otázky. Předně není jasné, zda musí být při určení roční procentní sazby nákladů posouzena cena vedlejších plnění, která nejsou součástí úvěrové smlouvy. Není-li tomu tak, je nejasné, zda by zvýšená úroková sazba splatná při nevyužití vedlejších služeb neměla být považována za součást nákladů úvěru (a v souladu s tím za součást vzorce výpočtu roční procentní sazby nákladů).
- 35 V souvislosti s výše uvedenými dvěma otázkami, totiž zda je cena vedlejších plnění součástí vzorce výpočtu roční procentní sazby nákladů podle smlouvy a zda se případný nepřesný výpočet této sazby rovná jejímu neuvedení ve smlouvě, je dále nutno posoudit, zda v projednávané věci vnitrostátní právo stanoví přiměřenou sankci za neuvedení této sazby. V bodě [72] rozsudku ve věci C-42/15, Home Credit Slovakia, Soudní dvůr konstatoval, že vnitrostátní právní předpisy, které stanoví neplatnost smlouvy o spotřebitelském úvěru z důvodu nepatrných nepřesností jejího obsahu, mohou představovat nepřiměřenou sankci ve smyslu [článek 23] směrnice 2008/48/ES. V této souvislosti je z pohledu předkládajícího soudu nejasné, zda nepřesné uvedení úrokové sazby v úvěrové smlouvě musí vést k tomu, že je spotřebitel zproštěn své smluvní povinnosti uhradit úroky a poplatky.